

Za zdravje otrok in mladostnikov

Pomembna vloga medicinskih sester v zdravstveni vzgoji

■ **Marija Preložnik**, diplomirana medicinska sestra in magistrica zdravstvene nege, trenutno deluje na področju zobozdravstvene vzgoje in preventive; zaposlena je v *Zdravstvenem domu Velenje*.

Medicinske sestre v okviru primarne, sekundarne in terciarne ravni zdravstvene dejavnosti sodelujemo v aktivnostih za promocijo zdravja in zdravstvene vzgoje tudi v šolah, vrtcih ter drugih izobraževalnih ustanovah.

Naša temeljna naloga je krepitev in ohranjanje zdravja, preprečevanje bolezni ter kakovostno podajanje znanja. Usposobljene smo za učenje in vzgojo odraslih, otrok ter

mladostnikov, kar mora biti načrtovano in sistematično delo (Kvas, 2011). Namen prispevka je predstaviti delovanje medicinskih sester na področju zdravstvene vzgoje pri vključevanju v slovensko šolstvo.

Zdravstvena vzgoja je pomemben del sodobne zdravstvene nege in v zadnjem času ponovno postaja vidna. Številne definicije zdravstvene nege so že v preteklosti poudarile vlogo medicinskih sester pri edukaciji pacientov, ki naj bi s pomočjo informacij in naučenih spretnosti preprečili bolezen ali ohranili zdravje, predvsem pa za svoje zdravje prevzemali večjo osebno odgovornost. V sedanjem času so informacije o boleznih in zdravljenju vse bolj dostopne. V preteklosti je bila pomembna prelomnica, ko so se medicinske sestre iz skupnosti, kjer je bila zdravstvena vzgoja osredotočena zgolj na bolnišnice, vključile tudi na teren. Tako se lahko bolj približamo otrokom in njihovim staršem, se z njimi pogovorimo in jih spodbujamo v procesu pridobivanja znanja, novih spretnosti in veščin. Zavedati se moramo tudi pomena lastnega vseživljenjskega učenja, v okviru katerega pridobivamo specialna znanja s področja pedagogike, andragogike, didaktike, teorije vzgoje, psihologije učenja in razvojne psihologije (Kvas, 2011).

Delo z otroki je pomembno zato, ker se vedenje, ki pomembno vpliva na zdravje, začne, izoblikuje in krepi v otroštvu. Namen izvajanja vzgoje za zdravje v vrtcih in šolah je

informiranje in motiviranje posameznika in skupino za skrb za svoje zdravje. Medicinske sestre se v šole vključujejo z obveznimi vsebinami, kot so osebna higiena, preprečevanje poškodb, zdrava prehrana, alkohol in droge, pozitivna samopodoba, vzgoja za zdravo spolnost, temeljni postopki oživiljanja ter mnoge druge. Pomemben del predstavljajo tudi vsebine iz zobozdravstvene vzgoje in preventive.

Medicinske sestre, ki vstopajo v šolsko okolje, lahko spremljajo otroke in mladostnike v njihovem naravnem okolju; lahko prepoznajo njihovo delovanje, način življenja ter jim tako lažje pomagajo pri reševanju vprašanj, težav ter kriznih situacij. Prav tako

Manj ali zelo malo imajo mladostniki informacij o odnosu med spoloma, o čustveni zrelosti in zvestobi, o tem, kaj nas žene v spolnost, kako se obnašati v času, ko se telo prebuja, kako ohraniti integriteto svojega telesa tedaj, ko še nisi pripravljen na spolnost, in kako se odzivati na zahteve lastnega telesa.

jih lahko učenci vidijo v drugačni vlogi – ne vedno v modri uniformi ob prisotnosti zdravnika, ampak bližje njim. Šolske učilnice tako učencem, ki redko ali nikoli ne obiščejo zdravnika, ponujajo možnost, da se seznanijo z medicinskimi sestrami. Z njimi se lahko bolj iskreno in sproščeno pogovorijo ter jim zastavljajo vprašanja, ki so povezana z zdravjem.

Čeprav je znanje nujno, pa to ni dovolj za doseganje cilja zdravstvene vzgoje – zdravega vedenja. Mladostniki imajo na primer precej informacij o škodljivih učinkih kajenja, pa vendar svojega tveganega vedenja, ki jim močno ogroža zdravje, ne

Foto: BS

spremenijo. Prav tako se učenci zavedajo pomena zdrave telesne aktivnosti, vendar jih večina ne telovadi redno. Ali sami vedno ukrepamo na podlagi vseh informacij, ki jih imamo? Pričakujemo pa, da bo zgolj informiranje otrok, mladostnikov in njihovih družin spremenilo njihovo vedenje (Council on School Health, 2008).

Izziv je v tem, da moramo biti realni glede tega, kaj je mogoče doseči, in določimo prednostne naloge. Pomembna vprašanja, ki si jih je treba zastaviti, vključujejo naslednje: Kaj je najbolj nujna potreba ciljne populacije? Kako kakovostno je znanje posameznikov ter kakšne možnosti imajo, da spremenijo škodljive navade? Cilji morajo biti realni, dosegljivi in merljivi (cilj je lahko, da si učenci umijejo roke po uporabi stranišča v kopalnici in pred kosilom). Vprašajmo se tudi, kaj je sprejemljivo za učence in kaj za širšo skupnost.

Pojavlja se tudi vprašanje glede načrtovanja vzgoje za zdravo spolnost. Medicinska sestra je kot izvajalka delavnice lahko v

zagati, kako učencem primerno predstaviti takšno tematiko. Otroci in mladostniki dobijo kar precej informacij o delovanju spolnih organov in zaščiti pred neželeno nosečnostjo, vprašanje pa je, ali jih dobijo v sprejemljivi in razumljivi obliki ter ob primernem času. Manj ali zelo malo pa imajo informacij o odnosu med spoloma, o čustveni zrelosti in zvestobi, o tem, kaj nas žene v spolnost, kako se obnašati v času, ko se telo prebuja, kako ohraniti integriteto svojega telesa tedaj, ko še nisi pripravljen na spolnost, da ne boš »črna ovca« med vrstniki, in kako se odzivati na zahteve lastnega telesa (Hafner, 2011). Kot strokovnjakinje imamo to svobodo, da izberemo pristope, ki bodo mladim pomagali sprejeti zdrave in pravilne odločitve.

Učenje življenjskih veščin otrok in mladostnikov zahteva celostni pristop. Tako bodo znali sprejemati odgovorne odločitve, reševati probleme, kritično in kreativno razmišljati, učinkovito komunicirati, graditi zdrave odnose, biti empatični,

spodobni (so)čustvovanja, spopadati se s težavami in zdravo ter produktivno upravljati svoje življenje. Ob tem pa ne pozabimo, da so »otroci odprti in pošteni posamezniki, ki raziskujejo svet s svežino in hrepenenjem, da bi izvedeli več. Če si bomo le dovolili, nam bo otroška spontanost omogočila, da bomo pogledali na svet malo drugače – zagotovo v bolj pozitivni luči!«

Literatura

- Council on School Health (2008): Role of the School Nurse in Providing School Health Services. V: *Pediatrics*, 121(5): 1052–1056.
- Gillespie, M.; McFetridge, B. (2006): Nurse education – the role of the nurse teacher. V: *J Clin Nurs*, 15(5): 639–644.
- Hafner, Alenka (2011): *Bilten javnega zdravja*. Pridobljeno 20. 1. 2019 na spletni strani: <http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/bilten29.pdf>.
- Kvas, Andreja (2011): Medicinske sestre na področju promocije zdravja in zdravstvene vzgoje: kje smo, kam gremo? V: *Zdravstvena vzgoja – moč medicinskih sester*. Zbornik prispevkov z recenzijo. Ljubljana: Društvo medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Ljubljana, str. 33–46.
- Pucelj, Vesna (ur.) (2007): *Vzgoja za zdravje: priručnik za izvajalce vzgoje za zdravje ob sistematskih pregledih šolskih otrok in mladostnikov: promocija zdravja za otroke in mladostnike v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS.

Janez Ludvik Schönleben

Pred 400 leti se je rodil polihistor
Janez Ludvik Schönleben

■ **Rok Bečan** je duhovnik jezuit, po izobrazbi tudi slovenist in zgodovinar. Od leta 2018 dela v *Ignacijevem domu duhovnosti* v Ljubljani.

16. novembra 2018 je minilo 400 let od rojstva Ljubljančana Janeza Ludvika Schönlebna, prvega kranjskega polihistorja, zgodovinarja, genealoga, duhovnika, mariologa, govornika in pridigarja. Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU je leta 2017 o Schönlebnu izdal monografijo oziroma doktorsko delo Monike Deželak Trojar. Avtorica je oktobra 2018 na Inštitutu vodila tudi simpozij o Schönlebnu, na katerem so znanstveniki osvetlili polihistorjevo življenje in obsežno delo z neobičajno veliko vidikov.

Janez Ludvik Schönleben je bil sin ljubljanskega župana in vse življenje se je s študijskih in delovnih poti vztrajno vračal v rodno mesto in pisateljsko dejavnost posvečal domači deželi Kranjski, njenim deželnim stanovom ter ljubljanski škofiji. Te okvire

je tudi presegel, recimo v genealogiji habsburških vladarjev (na simpoziju jo je predstavil Vanja Kočvar) in teoloških spisih, posvečenih Devici Mariji, a ostajal zvest posthumanističnemu baročnemu literarnemu slogu. Sodobne politične razmere na